

ΓΡΑΜΜΑΤΑ — ΤΕΧΝΑΙ — ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

Ἡ κριτικὴ καὶ ὁ ἀναγνώστης

Θὰ εἶχα μεγάλο βάρος εἰς τὴν συνείδησίν μου, ἂν ἐνόμιζα ὅτι δύναμαι νὰ συντελέσω εἰς τὴν ἐπιτυχίαν ἢ τὴν ἀποτυχίαν ἐνὸς ἔργου. Διότι, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἡ τέχνη μου θὰ ἦτο πολὺ πρόστυχον ἐπάγγελμα. Ἀφοῦ θ' ἀφαιρούσα τὸ ψωμί ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ συγγραφέως, ὁ ὁποῖος θὰ εἶχε τὸ ἀτύχημα νὰ μὴ μοῦ ἀρέσῃ. Αὐτὸ δὰ θὰ ἦτον ἀποτρόπαιον.

Μερικοὶ συγγραφεῖς νομίζουν πῶς ἔτσι εἶνε. Ἐνας ἀπὸ αὐτοὺς, πολὺ διάσημος, μοῦ γράφει, τώρα τελευταῖα, σοβαρενόμενος ἴσως. «Ἐχετε τὸ δικαίωμα νὰ συζητήσετε τὰς ἰδέας μου, καὶ θὰ σὰς ἤμουν πολὺ ὑπόχρεως, ἂν τὸ ἐκάμινετε. Ἀλλὰ δὲν ἔχετε τὸ δικαίωμα νὰ πῆτε ὅτι εἶμαι ἀνιερὸς, διότι αὐτὸ σχετίζεται μὲ τὴν πώλησιν καὶ δύναται καί, κατ' ἀνάγκην, θὰ τὴν ἐλαττώσῃ. Αὐτὸ δὲ εἶναι πρᾶξις κακὴ.»

Σημειώσατε ὅμως ὅτι ὁ συγγραφεὺς αὐτὸς ἐπωφελείται κάθε περιστάσιν διὰ νὰ γράψῃ εἰς τὰ φύλλα ὅτι ἐγὼ εἶμαι εὐθής χωρὶς νὰ σκέπτεται καθόλου ὅτι αὐτὸ δύναται καί, κατ' ἀνάγκην, θὰ βλάψῃ εἰς τὴν πώλησιν τῶν ἔργων μου. Ἀλλὰ παρόμοιες ἀντιφάσεις εἶνε πολὺ ἀνθρώπινες.

Κατὰ βάθος ἔχει ἄδικον. Δὲν θὰ πουλήσῃ κανένα ἀντίτυπον ὀλιγώτερον, ἐπειδὴ ἐξαπατηρίσθη ἀπὸ ἐμένα ἀνιερὸς, δὲν θὰ πουλήσῃ κανένα περισσότερον ἐπειδὴ τὸν ἐξαπατήρισαν οἱ ἄλλοι κριτικοὶ μεγαλοφυῆ.

Ἡ ἐπίδρασίς μας ἐπὶ τῆς ἐπιτυχίας, εἶνε ἀπολύτως μηδέν.

— Μὰ, μόλα ταῦτα, σὰς διαβάζουν!

— Δὲν λέγω, ὅχι, καὶ μάλιστα ὅσφ πάει καὶ πειὸ πολὺ· καὶ, αὐτὸ σὲ παρένθεσιν, χωρὶς νὰ θέλω νὰ ἐπιδείξω γελοῖαν ἀφιλοκέρδειαν, ἀλλὰ τὸ λέγω ἀπλούστατα διότι νομίζω ὅτι εἶνε ἀλήθεια, δὲν εἶμαι διόλου εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν προτίμησιν αὐτὴν τοῦ κοινοῦ, ποῦ ὀλοένα καὶ αὐξάνει, νὰ διαβάζῃ κριτικὰς.

Εἶνε συνήθεια ὀλίγον βυζαντινὴ. Θὰ ἐπροτιμοῦσα νὰ ἐδιαβάζοντο περισσότερον οἱ συγγραφεῖς. Τέλος πάντων τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ἡ μᾶς διαβάζουν· καὶ ὅσφ πάει καὶ πειὸ πολὺ.

— Βλέπετε;

— Τί μ' αὐτό; Μήπως αὐτὸ ἀποδεικνύει ὅτι μᾶς διαβάζουν διὰ νὰ μᾶς συμβουλευθῶν; Μήπως αὐτὸ ἀποδεικνύει ὅτι μᾶς διαβάζουν διὰ νὰ μάθουν τί πρέπει νὰ φρονοῦν διὰ τὰ ἔργα; Ὁχι. Μᾶς διαβάζουν ὅπως διαβάζουν τοὺς συγγραφεῖς, ἐπειδὴ κινοῦμεν τὸ ἐνδιαφέρον. Ἡ κριτικὴ εἶνε ἓνα εἶδος φιλολογίας ὅπως κάθε ἄλλο καὶ οὐδὲν πλεόν. Μᾶς διαβάζουν, ὅπως διαβάζουν ἓνα μυθιστόρημα, ἓνα ποίημα, ἢ ἓνα φιλοσοφικὸν βιβλίον.

Τί ζητεῖ τὸ κοινὸν μέσα εἰς τὰ βιβλία καὶ εἰς τὰς ἐφημερίδας;

Συνέχειαν τῆς ἰδικῆς του ζωῆς, τῆς ζωῆς του, τὴν ὁποῖαν ἄλλοι ἐμελέτησαν καὶ ἐζωγράρισαν.

Τὸ κοινὸν ὄνειροπολεῖ, πλάττει ἓνα σωρὸ χαμένα ὄνειρα, φιλοσοφεῖ ἐπὶ τῆς φύσεως καὶ τοῦ προσωρισμοῦ τῶν πραγμάτων, ὁμιλεῖ διὰ τὰ ἔργα ποῦ εἶδε καὶ τὰ βιβλία ποῦ ἐδιάβασε. Ἐπιζητεῖ μὲ τὴν ἀνάγνωσιν νὰ ὄνειροπολήσῃ ἀκόμη μιὰ φορὰ, νὰ παρακολουθήσῃ τὴν ἐξέλιξιν περιέργων περιπετειῶν, νὰ φιλοσοφήσῃ ἐπὶ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων καὶ νὰ ὁμιλήσῃ διὰ τὰ ἔργα καὶ τὰ βιβλία ποῦ γνωρίζει. Καὶ κατὰ συνέπειαν τοῦ χειράζοντα ποιήματα, μυθιστορήματα, φιλοσοφικὰ βιβλία καὶ κριτικὰς διὰ τὰ φιλοσοφικὰ καὶ δραματικὰ ἔργα.

Καὶ τὰ διαβάζει ὅλα μὲ τὴν αὐτὴν πρόθεσιν χωρὶς νὰ προδιαθέσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ διὰ τὸ ἓνα ἢ τὸ ἄλλο σύγγραμμα. Καὶ ὅταν διαβάζῃ ἓνα κριτικόν, τὸν διαβάζει διὰ τὸν ἑαυτὸν μου, διὰ νὰ παρατηρήσῃ τί καὶ πῶς σκέπτεται ἐκεῖνος, πῶς φιλοσοφεῖ καὶ ὅχι διὰ νὰ τὸν συμβουλευθῇ τί πρέπει νὰ πᾶν καὶ διὰ τί πρέπει νὰ διαβάσῃ.

Αὐτὸ διαφέρει πολὺ, μὰ πάρα πολὺ.

Τὴν συμβουλήν αὐτὴν τὸ κοινὸν τὴν ζητεῖ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τοῦ. Τὴν ἐπομένην μιᾶς «Πρώτης», κάθε ἓνας συμβουλευεται ὅχι τὸν κριτικόν, ἀλλὰ τὸν ἀπλοῦν ἰδιώτην, τοῦ ὁποίου τὸ γόητρο νομίζει ὅτι θὰ συμφωνήσῃ μὲ τὸ ἰδικόν του.

— Ἀξίζει τὸν κόπο νὰ τὸ δῇ κανεὶς;

— Ὁχι. Ἴσως νὰ εἶνε ὠραῖο, ἀλλὰ εἶνε κουραστικό.

Ἡ τοῦναντίον.

— Δὲν εἶνε εὐχάριστο, ἀλλὰ εἶνε πολὺ ὠραῖο.

Καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐμόρφωσε γνώμην.

Θὰ διαβάσῃ ἔπειτα ὅλας τὰς κριτικὰς, καὶ ἐκεῖνας ποῦ δὲν συμπίπτουν μὲ τὸ γόητρο του καὶ ἐκεῖνας ποῦ πλησιάζουν περισσότερον, χωρὶς νὰ τὰς συμβουλευθῇ, ἀλλὰ μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ τὰς διαβάσῃ, ἐπειδὴ εὐχαριστεῖται νὰ συζητῇ περὶ φιλολογίας.

Προσέξτε λοιπὸν ὀλίγον γύρω σας.

Ποτὲ δὲν θ' ἀκούσετε νὰ λέγουν.

Πρέπει νὰ τὸ δοῦμεν αὐτό. Ὁ Τάδε τῆς τάδε ἐφημερίδος λέγει ὅτι εἶνε καλὸ. Θ' ἀκούσετε ὅμως νὰ λέγουν.

Πρέπει νὰ τὸ δοῦμεν αὐτό. Ὅλοι εἰς ὅσους ὠμίλησα γ' αὐτὸ ἐτόλμησαν.

Ὑστερα θ' ἀκούσετε νὰ λέγουν.

— Ἐξοχο τὸ ἄρθρον τοῦ τάδε. Πολὺ ἐνδιαφέρον.

Καὶ τί ὠραῖα ποῦ τὰ λέγει.

Καὶ προσθέτουν χωρὶς νὰ ζητοῦν ποτὲ νὰ ἐπιδιοκίμασούν ἢ νὰ ποδοκίμασούν.

— Συμφωνῶ μὲ τὴν γνώμην του.

— Ἡ δὲν συμφωνῶ.

— Ἡ πάλιν, τὰ λόγια αὐτὰ λέγονται, ἀλλὰ πεῖο ἀργά, πολὺ ἀργά, ὥς νὰ ἦσαν ἐκτὸς τοῦ θέματος. Διότι διὰ τὸ κοινὸν δὲν ἀποτελοῦν θέμα. Ὡς συμβουλήν ἐσυμβουλευθῇ τοὺς φίλους του, ὥς φιλολογικὴν τέρψιν ἐδιάβασε τὸν κριτικόν.

Τὸ κοινὸν μορφώνει ἀτομικὴν γνώμην.

Νὰ ἡ ἀλήθεια, καὶ μάλιστα μετὰ τὴν ταχύτητα, ὥστε ὁ κριτικὸς ὅσον καὶ ἂν βιάζεται, φθάνει πάντοτε ἀργά, καὶ τὸ κοινὸν διαβάσει, κατόπιν, τὰ κριτικὰ ἄρθρα, διὰ νὰ συζητήσῃ περὶ φιλολογίας, πρᾶγμα διὰ τὸ ὁποῖον τρελλαίνεται.

Ἡ πλάνη, ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ, εἶνε ὅτι συγχέουν κάποτε τὸ κοινὸν μὲ τὸν ὄχλον. Ὁ ὄχλος ἀκολουθεῖ τοὺς ἀρχηγούς του, εἰς τοὺς ὁποίους ἔχει ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην. Καὶ ἀκόμη... Ἀλλὰ τὸ κοινὸν δὲν εἶνε ὄχλος. Εἶνε σχεδὸν τὸ ἐναντίον. Ὁδηγεῖται καθ' ὅλα μόνον του. Καὶ, κατὰ τὴν γνώμην μου, μᾶς διαβάσει, ὅταν εἴμεθα ἄξιοι ἀναγνώσεως.

Βλέπετε λοιπὸν ὅτι, δυσκολεύομαι πολὺ νὰ σᾶς εἴπω τὴν γνώμην μου περὶ τῆς ἠθικῆς ἐπιδράσεως τοῦ κριτικοῦ, ἀφοῦ πιστεύω ὅτι ὁ κριτικὸς δὲν εἰμπορεῖ με κανένα τρόπον, νὰ ἐξασκήσῃ ἐπίδρασιν.

Μετὰ τὴν διαφοράν ὅτι, ἀφοῦ, κατὰ τὴν γνώμην μου, τὸ κοινὸν διαβάσει τὴν κριτικὴν, ὅπως καὶ κάθε ἄλλο εἶδος φιλολογίας, ἐπόμενον εἶνε νὰ πιστεύω, πῶς ὁ κριτικὸς ἐπιδρᾷ μὲ τὸν ἴδιον τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον καὶ κάθε ἄλλος φιλόλογος.

Ἡ ἐπίδρασις αὕτη εἶνε νομίζω ἕμμεσος. Ἡ τέχνη καὶ ἡ φιλολογία εἶνε σπουδαῖοι παράγοντες τῆς ἠθικῆς ὅταν εἶνε ὥραϊες καὶ ὅταν ἐπιτυγχάνουν τὸ ὥραϊον. Ὅχι διότι τὸ ὥραϊον εἶνε αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἠθικόν. Ὑπ' αὐτὴν πρὸ πάντων τὴν ἔποψιν δὲν εἶνε τίποτε. Δὲν εἶνε οὔτε ἠθικὸν οὔτε ἀνῆθικόν. Ἀλλὰ ἐξ ὧν οὖν εἰς τοὺς ἀνθρώπους σὲ κάποιον ἀφιλοκερδὲς αἰσθηματὸ μόνον εἰς τὸ εἶδος του. Εἶνε ἀπείρως μεγάλον ἀφοῦ ξερερίζωνε τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν συνειθισμένην φύσιν του.

Μετὰ τὸν ἕμμεσον αὐτὸν τρόπον τὸ ὥραϊον, ποῦ δὲν διδάσκει τίποτε, γίνεται πρώτης δυνάμεως παράγων τῆς ἠθικῆς.

Φαντάζεσαι λοιπὸν! ὁ καλλιτέχνης, ὁ ποιητής, ὁ λόγιος, ὅταν κάμνῃ τὴν δουλειά του, ὅταν δὲν σκέπτεται τίποτε ἄλλο παρὰ πῶς νὰ κάμῃ τὴν δουλειά του, παίζει, χωρὶς νὰ τὸ σκέπτεται καθόλου, πολὺ μεγάλον ἠθικὸν ρόλον.

Παρόμοια ἐὰν δὲν ἐξασκῇ τὴν τέχνην του, ἐὰν ἐπιδιώκῃ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ἄσχημον ἀντὶ τοῦ ὥραϊου, γίνεται παράγων τῆς ἀνῆθικότητος. Καὶ ὅχι μόνον ξεπέφτει, ἀλλὰ καὶ γίνεται ἀπεχθὴς διότι, ἐμπρὸς εἰς τὸ ἄσχημον, οἱ ἄνθρωποι αἰσθάνονται τὰ αἰσθήματα τῆς ἀντιπαθείας, τοῦ μίσους, τῆς εἰρωνείας τοῦ σαρκασμοῦ, τὰ ὁποῖα εἶνε κατ' ἐξοχὴν ἀντικεινωνικά, καὶ τὰ ὁποῖα, διὰ τῆς μεταδόσεως καὶ τοῦ ἀντικτύπου εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς ψυχῆς των, δύνανται

νὰ καταστήσουν ἀντικεινωνικοὺς καὶ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους.

Καὶ λοιπὸν, ἐὰν ὁ καλλιτέχνης εἶνε ἕμμεσος παράγων τῆς ἠθικῆς ἐπιδιώκων τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ὥραϊου, ὁ κριτικὸς θὰ γίνῃ ἕμμεσος παράγων τῆς ἠθικῆς ἐμπνέων τὴν ἀγάπην πρὸς τὸ ὥραϊον.

Καὶ μετὰ τοὺς περιορισμοὺς ποῦ ἐπέφερα εἰς τὸν ρόλον τῆς βλέπετε ὅτι ἀπλώνονται ἀκόμη ἐπὶ ὁρὰς τῆς ὁρίζοντες πολὺ ἐκτεταμένοι.

Μετάφρ. Β. Π.

Emile Faguet.

«Ὁ ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ—... Τὸ ἔθνος ὅλο, ἔξω κι' ἔξω ἀπὸ τὴν Κρήτην, σὲ κάθε χώρα καὶ σὲ κάθε χωριὸν, σ' ἀρχοντικά καὶ σὲ καλύβες, τὰναγνώρισεν γιὰ ἀληθινὸν τοῦ στολίδι, συνεπάρθηκε ἀπὸ τὴ μαγικὴν του ὁμορφίαν, καὶ τόκαμε ταχτικὸν κι' ἀκατάπαβόν του ἀνάγνωσμα....

Τέτοια εἶναι τὰ ἔργα ποῦ σὲ χώρες πῶς φωτισμένες, τὰ βλέπουμε χρυσόδετα κι' ἀργυρόδετα νὰ σκορπιῶνται ἀρίθμητες χιλιάδες ἀπὸ γονιῶν σὲ παιδιὰ, ἀπ' ὅλους σὲ ὅλους, νὰ στολίζουσιν αἰθουσας καὶ Βιβλιοθήκας, Σχολεῖα καὶ σπητιὰ καὶ νὰ λατρεύονται σὰν εἶδος ἱερὰ φυλαχτήρια ἐθνικῆς ὁμορφίαν καὶ τέχνης. Θὰ τὴν ἀξιοθῇ πάλε ἀραγες τέτοια τιμὴ σὲ ἀργότερη ἐποχὴ ὁ μέγας ὁ «Ερωτόκριτος»;

«ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ—... Τίποτε ποῦ τραγουδήθηκε ἢ γράφτηκε στὸ νεώτερον κόσμον δὲ συγγενεῖν τόσο στενὰ μὲ τὴν ἀρχαία τὴν τέχνην ὅσο αὐτὰ μας τὰ Τραγούδια. Μήτε ὁ Προμηθεὺς τοῦ Σέλλου, μήτε τὰ ἔπη τοῦ Ἑλληνοσπούδαστου Μίλτων, μήτε τοῦ Γκαίτε ἢ τοῦ Ρακίνα ἀρχαϊόλουστα δράματα, μήτε τοῦ Κήτε οἱ κλασσικοὶ λυρισμοὶ δὲν κατορθώσανε νὰ σκορπίσουνε τόσο Ἑλληνικὸν φῶς. Κι' ὁ λόγος μᾶς φαίνεται ἕνας κι' ἁπλός. Οἱ Εὐρωπαῖοι ἐκεῖνοι Πλανήτες εἶναι ξένα σώματα. Τὸ δ' ἀνεῖστέκανε τὸ Ἑλληνικὸν τοὺς τὸ φῶς. Ἐνῶ ὁ κύκλος τῶν ἀνωνύμων ἄστρον ποῦ μᾶς φέγγουνε μέσα στὸ νυχτερινὸν μας τὸν οὐρανὸν, τὸν σκοτεινὸν καὶ τὸν ἀχάραντο, εἶναι τοῦ ἡλίου ἐκείνου γνήσια γεννήματα. Μὲ δικὸν τοὺς φῶς ἀχτινοβολᾷ. Ἀπόμειναν ἀπὸ τὰ χαλάσματα τοῦ παλίου τοῦρανοῦ, καὶ πήραν δρόμους ἀνάλογους μὲ τοὺς παλαιούς. Καθὼς λοιπὸν ἡ φυλὴ ἀπόδειξε τὴν Ἑλληνικὴν τῆς φύτρας μὲ τὸν ἡρωϊσμόν καὶ μὲ τὴν ἄλλη ζωὴν τῆς, ἔτσι καὶ μὲ τὴν Τέχνην. Σωστὰ δράματα τὰ πιώτερά της Τραγούδια....

.... Σωστὸ δρᾶμα καὶ τοῦ νέου Φιλοκτήτη τὰμῖμῃτο :

«Ἐγὼ σᾶς λέω δὲν μπορῶ, καὶ ἐσεῖς μοῦ λέτε σῆκον»

Ἀπὸ τὰ πῶς γνήσια τοῦτο, ἐπειδὴ μὲ δύο τρεῖς κατοπινούς τοὺς στίχους μᾶς φανερώνει καὶ τὴν παροιμιώδη ἀγάπην τοῦ Ἑλλήνα γιὰ τὸ φῶς τῆς μέρας, ποῦ τὸ θέλει ὡς καὶ μέσα στὸν τάφον, νὰ τὸ χαίρεται....

.... Τὸ ἴδιο καὶ μὲ τὴν ἀκούμητη ὄρεξιν τοῦ Ἑλλήνα

νά τὰ ζωντανεύη ὅλα, καὶ μάλιστα νὰ τοὺς δίνη ἀνθρώπινα προσόντα. Ἀπὸ τὰ πιὸ παμπάλαια τοῦτο.

«Βουνά, τί δὲ μαραίνεστε; λημέρια, τί δὲν κλαίτε;»

Κι' ἄλλοι,

«Τὸ λὲν οἱ κοῦκοι στὰ βουνά κ' οἱ πέρδικες στὰ πλάγια»

Ζωντανεύουν ὅλα τριγύρω τους, ὡς κι' ὁ ἴδιος ὁ Θάνατος, δηλαδή ὁ Χάρος ποῦ,

«Σέρνει τοὺς νιούς ἀπ' τὰ μαλλιά, τοὺς γέρονς ἀπ' τὰ (χέρια).

..... Μυριόσπαρτα λουλούδια τὰ λιανοτράγουδα, τὰ λυρικά αὐτὰ ἐπιγράμματα τῆς ἀγάπης, ποῦ τὸ καθένα τους στάζει κι' ἓνα δάκρυο χαρᾶς ἢ πόνου ἀπὸ φυλοκάρδια γεμᾶτα αἷμα γνήσιο Σαπφικό.

«Τὴ λαμπεράδα τῆς φωτιᾶς ὀρέγουμιουν καὶ θώρον, καὶ σίμωσα καὶ κάγηκα».

Συχνά καὶ μὲ βαθύτερους στοχασμούς ἀπὸ τὰ κοινὰ κελαιδιόματα τῆς ἀγάπης, καθὼς λόγου χάρι στ' ἀκόλουθο δίστιχο, ποῦ μεγάλος Ἀγγλος ποιητὴς χρειάστηκε πέντε στίχους νὰ πῇ περίπου τὰ ἴδια.

«Εἶναι καλὸ καὶ τῶμορφο. Μὰ ὅ,τ' ἡ καρδιά διαλέγει, Σ' ἐκεῖνο βλέπει τσ' ὁμορφιὲς ποῦ κάνουν την καὶ (κλαίγει).

Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ προχωρήσουμε περσότερο γιὰ ν' ἀποδειχτῇ πῶς εἶχαμε ὀμπροστά μας, τριγύρω μας, μέσῃ αἰῶνα τὸν Ἑλληνικὸ θησαυρὸν καὶ τὸν παραρρίξαμε τρέχοντας κατόπι ἀπὸ ἴσκιους, ποῦ ποτὲς δὲ θὰ τοὺς πιάσουμε, μόνε στὸν ἀγῶνα μας ἀπάνω, τὸν ἄγονο καὶ τὸν ἄκαρπο, θὰ μᾶς πιάσουνε ἂν δὲ μᾶς ἔπιασαν κίολας, οἱ πιὸ πραχτικοὶ μας γειτόνοι».

Τὰς ἀνωτέρω περικοπὰς, γεμάτας Ὁμορφιὰ καὶ Ἀληθεία, παρελάβομεν χάριν τῶν ἀναγνωστῶν μας ἀπὸ τὰ «Ἱστορικά Ξεγυμνώματα» τοῦ Ἀργύρου Ἐφταλιώτη, τὰ δημοσιευόμενα εἰς τὸν Νομὸν τῆς 22)6)08.

NICOLAS LEJKINE. — Ἡ μεγάλη δημοτικότητα, ποῦ εἶχε στὴν ἐποχὴν τοῦ Ὁρῶσος μυθιστοριογράφος Nicolas Lejkine, ξαπλώνεται ὁλοένα.

Τὰ ἔργα του, γεμᾶτα σατυρισμὸ καὶ εἰρωνεία, ξετυλίγονται μὲ τέτοια τέχνη, ποῦ τὰ κάμνει ἀπλά καὶ ξάστερα καὶ στὸ λαὸν ἀγαπητά. Γράφει σχεδὸν πάντοτε πράγματα εὐχάριστα, ποῦ ἀρέσουν στοὺς πολλούς. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ κριτικὴ τοῦ ἐπετέθηκε, ἂν καὶ ἄδικα πολλὰς φορὰς.

Ἀπὸ τὰ ἔργα του ἀναφέρομεν τὰ ταξείδια τοῦ «Ἰβανόε»—γνωστὰ καὶ σὲ μᾶς—ὅπου φαίνεται ὅλη ἡ ἀπλοϊκὴ τέχνη τοῦ συγγραφέως.

Ὅσοι διάβασαν τὸν «Κουτοσιγιάννη» τοῦ δικοῦ μας Χριστοβασίλη, μποροῦν νὰ πάρουν μία ἰδέα γιὰ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖον γράφει ὁ Lejkine, καὶ νὰ ἐξηγήσουν τὴ μεγάλην του δημοτικότητα ποῦ ξαπλώνεται ὁλοένα σήμερα.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΕΛΛΑΣ. — Εἰς τὸ Θέρμον τῆς Αἰτωλίας, ἀνευρέθη ἱερὸν τῆς Ἀφροδίτης, τὰ μέγιστα βεβλαμμένον. Ἀνήκει, εἰς τὴν Ἀφροδίτην τὴν ἐν Φιστύῳ, ἀπὸ τὸ ὄνομα τῆς ἐκεῖ πλησίον εὕρισκομένης ἄλλοτε πόλεως Φιστύῳ, τῆς ὁποίας σώζονται μέχρι σήμερον τὰ εἱρεῖα ἐνὸς φρουρίου καὶ ἔξωθεν αὐτοῦ μερικοὶ τάφοι.

Πρῶτος ὁ Δόλιγγ εὗρεν ἐντοιχισμένον εἰς μίαν μικρὰν ἐκκλησίαν ἓνα κομμάτι ἐπιγραφῆς, ἀναφερομένης εἰς τὴν «Συρίαν Ἀφροδίτην». Σήμερον εὐρέθη τὸ ἱερὸν καθὼς καὶ τινες ἐπιγραφαί, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἀρχαιολόγων εἶναι μεγάλης ἀξίας ὑπὸ τοπογραφικὴν καὶ χρονολογικὴν ἔποψιν.

Ἡ ἐν Αἰτωλίᾳ λατρεία τῆς «Συρίας Ἀφροδίτης» ἐξηγεῖται ἐκ τῆς τότε ὑφισταμένης μεταξὺ Ἀντιόχου τῆς Συρίας καὶ τῶν Αἰτωλῶν, μεγάλης ἐπικοινωνίας.

Μέσα εἰς ἓνα τάφον εὐρέθη δακτυλιόλιθος γεγλυμένος καθὼς καὶ χρυσὰ τινα νομίσματα. Πρὸς φύλαξιν τῶν ἀνασκαφέντων εὐρημάτων καὶ τῶν μελλόντων νὰ ἐξαχθῶσιν ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς γῆς, ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἀπεφάσισε νὰ ἰδρῶσιν ἐκεῖ ἓνα μικρὸν μουσεῖον.

ΑἴΓΥΠΤΟΣ.—Ἐσχάτως ἐγένετο ἡ λογοδοσία τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἐργασιῶν τῆς Ἀγγλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Ἡ Ἑταιρεία αὕτη ἡσχολήθη κυρίως εἰς ἀνασκαφὰς παρὰ τὴν Μέμφιν.

Ἐν αὐτῇ εὐρέθη ὁ βωμὸς τοῦ μεγάλου ναοῦ τοῦ Φθᾶ ὁ ὁποῖος εἶχε μῆκος 600 μέτρων καὶ πλάτος 465 μ.

Εὐρέθη ἐπίσης μέγας ἀριθμὸς ἀντικειμένων τῆς 18ης ἑκατονταετηρίδος περίπου. Μεταξὺ αὐτῶν συγκαταλέγονται καὶ εὐχετήριοι πινακίδες, ἐφ' ὧν ὑπάρχουσι γεγλυμένα ὅσα μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἡ Θᾶ εἰσάκουσον τὰς προσευχὰς ἐκείνων ποὺ σὲ λατρεύουν».

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω εὐρέθησαν ἐκμαγεῖα, Περσῶν βασιλέων, στρατιωτῶν τῆς Σκυθίας καὶ Περσίας, πρόσωπον Ἰνδικῆς καταγωγῆς ἴσως, καθὼς καὶ μερικαὶ Ἑλληνικαὶ κεφαλαὶ διαφόρων ἐκφράσεων.

Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὁποῖον θεωρεῖται ὡς ἡ καλλιτέρα ἀρχαιολογικὴ ἀνακάλυψις τῶν τελευταίων ἀνασκαφῶν εἶναι τὰ ἐρεῖτια ἐνὸς ναοῦ τοῦ Πτολεμαίου πλησίον τῆς ἀρχαίας Athibri καθὼς καὶ ἓνας μητροπολιτικὸς ναὸς τῆς ἐποχῆς Κωνσταντινου.

* *

Τὸν προσεχῇ Ἀπρίλιον θὰ συνέλθῃ ἐν τῇ πόλει μας, ἐν Καίρῳ καὶ Θήβαις μέγα ἀρχαιολογικὸν συνέδριον.

Σκοπὸς τοῦ συνεδρίου εἶναι ἡ μελέτη τῆς Ἑλληνικῆς κυρίως ἐποχῆς ἐν Αἰγύπτῳ, ἡ ὁποία εἶναι ἀρχετὰ παρημελημένη. Ἡ ἐποχὴ αὕτη ἀρχίζει ἀπὸ τὴν στιγμὴν τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Νείλου διὰ τῆς κατακτήσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τελειώνει διὰ τῆς πτώσεως τοῦ Βυζαντίου περίπου.

Τὸ συνέδριον θὰ διαιρεῖται εἰς ἑξ ἑπιτροπὰς αἱ ὁποῖαι θὰ ἀσχοληθοῦν εἰς τὴν προκλαστικὴν ἀρχαιολογίαν, τὴν κλασσικὴν, τὴν παπυρογραφίαν, τὴν θρησκευτικὴν ἀρχαιολογίαν, τὴν βυζαντινὴν ἀρχαιολογίαν, καὶ εἰς τὴν Νομισματικὴν καὶ τὴν Γεωγραφίαν.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Εἰς τὸν συννεφιασμένον οὐρανὸν τῆς σχολαστικότητος, ποῦ σκεπάζει τὸν ἐκπαιδευτικὸν κόσμον τῆς Πατρίδος μας, ἀρχίσαι νὰ τρεμοφαίνεται ἓνα μικρὸ ἀστέρι, τὸ ὁποῖον ἐλπίζομεν, ὅτι σιγὰ σιγὰ θὰ μεγαλώσῃ καὶ μιὰ μέρα θὰ γίνῃ ὁ λαμπρὸς ἥλιος ποῦ θ' ἀνοίξῃ μὲ τὴν λάμψιν του τὰ μάτια τῶν κοιμισμένων πρὶν κλείσουν μιὰ γιὰ πάντα.

Καὶ ὁ διορισμὸς τοῦ ποιητοῦ μὲ τοὺς γλυκοὺς καὶ ἀπαλοὺς στίχους, τοῦ κ. Δροσίνη, ὡς Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως, εἰμεθα βέβαιοι, ὅτι δὲν θὰ εἶναι παρὰ ἡ χαρὰν γιὰ μιὰς ἐπαναστάσεως κατὰ τῆς σημερινῆς ἐκπαιδευτικῆς μας σάπιας.

Ὁ κ. Μιστριώτης τώρα τελευταῖα, κόπτεται καὶ φωνάζει, ζητᾷ συνδρομὴν καὶ παρακαλεῖ τοὺς πιστοὺς, διὰ τὴν Ἐθνικὴν του γλώσσαν. Ἰδρῦει σύλλογον, διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς της, μὲ μέλη τὸν κ. Σ. Βάλβην, τὸν κ. Καλοσύτην καὶ ὁλόκληρον στρατὸν λογίων καὶ μὴ, σταυροφορούντων ὑπὲρ τῆς Ἰδέας.

Εἰς τὸ Trocadéro πρὸ ὀλίγων ἑβδομάδων ἐδόθη ἔκτακτος παράστασις, διὰ τῶν εἰσπράξεων τῆς ὁποίας θ' ἀγορασθῇ ἡ ἐν Rouen οἰκία τοῦ μεγάλου Γάλλου δραματικοῦ συγγραφέως Pierre Corneille.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ δημοσιεύεται τοῦ κ. Jules Claretie τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας ἓνας μικρὸς πανηγυρικὸς χαιρετισμὸς εἰς τὸν Corneille ὁ ὁποῖος τελειώνει μὲ τὰς λέξεις:

«...Χαιρετίσατε τὸν Corneille ἐν ὀνόματι τῆς περασμένης δόξης του καὶ τοῦ μέλλοντος μεγαλείου του! Χαιρετίσατε τὸν Corneille, ἐν ὀνόματι τῶν ξανθῶν κεφαλῶν, τῶν ὁποίων ἐπικυριαρχεῖ ἡ λευκὴ κεφαλὴ του, ἐν ὀνόματι τῶν τέκνων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ὁ λόγος του θὰ καταστήσῃ ἀνθρώπους! Χαιρετίσατε τὸν Corneille ἐν ὀνόματι τοῦ θεάτρου, ποῦ ἐδόξασε. Δόξα εἰς τὸν Corneille ἐν ὀνόματι τῆς Γαλλίας!»

Ἐκτὸς τῆς παραστάσεως ἤνοιξε καὶ κατάλογος εἰσφορῶν, ὁ ὁποῖος συνήθροισεν ἀρκετὰ ποσὰ μέχρι σήμερον.

Ἰδοὺ παραδείγματα, τὰ ὁποῖα ἔρεπει νὰ ἀκούωμεν καὶ νὰ ἐντρεπόμεθα ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες, ἀφοῦ δὲν κατορθώσαμεν μέχρι τῆς σήμερον νὰ συναχθῇ τὸ ἀναγκαιοῦν ποσὸν διὰ τὴν ἀνάγεσιν τοῦ ἀνδριάντος τοῦ ΠΟΙΗΤΗ μας, μὲ ὅλην τὴν καλὴν θέλησιν τῶν «Παναθηναίων», τὰ ὁποῖα εἶχαν τὴν πρωτοβουλίαν.

Ἡ «Comœlia» τῶν Παρισίων ἔθηκε τὸ ἐρώτημα εἰς διαφόρους λογίους, ἡθοποιούς, ἐρασιτέχνας τοῦ θεάτρου καὶ ἄλλους, «ποῖος εἶναι ὁ πρῦτανος τῶν Γάλλων κριτικῶν.»

Ἐψήφισαν ἐν ὅλῳ ἑνδεκα χιλιάδες, τὰ δὲ ἀποτελέσματα τῆς ψηφοφορίας ἀνέδειξαν πρῶτον κριτικὸν τὸν Emile Faguet τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, δευτέρον τὸν Adolphe Brissson καὶ τρίτον τὸν Catulle Mendès.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, δημοσιεύομεν εἰς προηγουμένην σελίδα μερικὰς ἰδέας καὶ σκέψεις τοῦ πρυτάνεως κριτικοῦ περὶ Κριτικῆς.

Ὁ Γάλλος ἀρχιτέκτων Tourneau κατώρθωσεν ἐσχάτως νὰ καθαρίσῃ τὰ βυζαντινὰ μωσαϊκὰ, τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας. Ἡ «Παναγία» τῆς ἀψίδος θεωρεῖται ἔργον τοῦ ὀγδόου αἰῶνος, καὶ εἶναι πολῦτιμον τεκμήριον τῆς τότε βυζαντινῆς ἐποχῆς.

Τὸ προσεχὲς διεθνὲς συνέδριον τῶν ὁπαδῶν τῆς Ἑσπεράντο θὰ συνέλθῃ ἐν Δρέσδῃ, τὸν προσεχῇ Αὐγουστον. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, ὁ ἐφευρέτης τῆς Ἑσπεράντο, Δόκτωρ Zamenhof, προετοιμάζει εἰς τὴν νέαν ταύτην γλῶσσαν, τὴν Ἰφινέειαν ἐν Ταῦροις, τοῦ Εὐριπίδου. Ἡ ἀρχαία τραγωδία θὰ παιχθῇ ἀπὸ ἐρασιτέχνας ὄλων τῶν ἐθνικοτήτων.

Εἰς τὸν Δημοκρατικὸν Κήπον τῆς Βιέννης θὰ ἀνεγερθῇ ὁ ἀνδριὰς τοῦ Johann Strauss κοντὰ στὸν Schubert καὶ στὸν ζωγράφον Mackart. Ὁ ἀνδριὰς θὰ κατασκευασθῇ ἀπὸ τὸν γλύπτην Hellnier. Τὸ ἀγαλμα παριστᾷ τὸν Strauss νέον ὄρθιον, εἰς στάσιν ἐκφραστικὴν, παίζοντα τὸ βιολί του.

Τὴν 6ην προσεχοῦς Αὐγούστου θὰ συγκληθῇ διεθνὲς συνέδριον τῶν ἱστορικῶν ἐπιστημῶν ἐν Βερολίνῳ. Θὰ διαρκέσῃ περίπου 6 ἡμέρας. Τὸ συνέδριον θὰ περιλαμβάνῃ ἱστορίαν τῆς ἀνατολῆς, Ἑλλήν. καὶ Ρωμ. ἱστορίαν, πολιτικὴν ἱστορίαν τοῦ μεσαιῶνος καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων, ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς διανοητικῆς κινήσεως κατὰ τὸν μεσαιῶνα καὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἱστορίαν τοῦ δικαίου καὶ τῆς οἰκιακῆς οικονομίας, ἱστορίαν τῆς ἐκκλησίας, ἱστορίαν τῆς τέχνης καὶ βοήθητικά τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἐπιστήμης.

Ὁ «Κακὸς Δρόμος», τοῦ ὁποίου προσεχῇ δημοσιεύσιν ἀγγεγείλαμεν εἰς τὸ προηγούμενον φυλλάδιον, ἐδόθη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως εἰς τὰ «Παναθηναῖα» ἂν καὶ «προωρίζετο ἀνέκαθεν» διὰ τὴν «Νέαν Ζωήν».

Τὴν τελευταίαν στιγμὴν μανθάνομεν τὸν θάνατον τοῦ Δημητρίου Βικέλα. Εἰς προσεχὲς φυλλάδιον ἐπιφυλλασσόμεθα νὰ δώσωμεν περὶ αὐτοῦ μελέτην εἰδικοῦ μας συνεργάτου.